

TEKEL SİGARA FABRİKALARI NIÇİN ÖZELLEŞTİRİLEMEZ Orhan ÖZET⁽¹⁾

ÖZET

Türkiye tütüncülüğü son yıllarda ciddi bir tehdit ile karşı karşıyadır. Uluslararası sigara tekelleri Tekel sigara fabrikalarına özelleştirme yoluyla el koymaya çalışmaktadır. Sigara fabrikalarımızın özelleştirilmesi devlet açısından önemli bir gelir kaybına rol açacaktır. Bunun kadar önemli olan diğer bir sonuç da Türkiye’de doğu tipi tütün üretiminin büyük ölçüde gerileyecek olmasıdır. Bu ise çoğunluğu küçük üretici olan tütün üreticilerimizin büyük sorunlarla karşılaşacak olması anlamına gelmektedir. Türkiye’de tütün ve sigara üretimi ve pazarlamasında ciddi dönüşümlere ihtiyaç vardır.

ABSTRACT

Why The Tekel Cigarette Plants Cannot Be Make Private?

In recent years, the tobacco harvesting faces serious problems. International cigarette monopolies seize Tekel’s cigarettes plants by privatization. The privatization of our cigarettes plants will cause a revenue losses for our government. Another important overcome is the minor decrease in the production of oriental tobacco in Turkey. For that reason, small producers, the majority of the tobacco producers, will have serious problems. Therefore, there should be real change in the production and marketing of tobacco and cigarettes.

GİRİŞ

Tütün üretimi, ekici tütünlerinin pazarlanması, sigara üretimi ve ithalatı aşamalarında yapılan ve yapılmakta ısrar edilen yanlış uygulamaların sonucu olarak Türk tütüncülüğünün içinde bulunduğu koşullar giderek ağırlaşmaktadır.

Yasaların, Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Planının ve Milli Tütün Komitesinin iyileştirmeyi amaçlayan öngörülerini ve önerilerini hayata geçirilmiyor.

Ülkemizde sigara tüketimi artarken, bu sigaralarda kullanılan Türk

⁽¹⁾ Tütün Platformu Başkanı

tütünü miktarı sürekli gerilemektedir. 1987 de iç tüketimde 60.000 ton Türk tütünü kullanılmış, 10 yıl sonra bu miktar artacağına azalmış ve 1996 da 53.000 tona inmiştir.

2001 yılında iç tüketimin 1987 nin yaklaşık iki katına ulaşarak 110.000 ton olacağı tahmin edilmektedir. Amerikan tipi sigaralara sağlanan olanaklar nedeniyle, Türk tütünleri bu artıştan pay alamayacaktır. Yetkililer tarafından açıklandığı gibi Tekel Sigara Fabrikalarının bazıları özelleştirilir ve bazı Tekel markalarının üretim hakkı çok uluslu şirketlere devredilirse 2000'li yılların başında iç tüketimde kullanılacak Türk tütünü miktarı 40.000 tondan ibaret olacaktır.

Bunun sonucu olarak yurdumuzda Türk tütünü üretimi giderek azalacak ve tütün üreticilerimiz büyük gelir kayıplarına uğrayacaktır.

Diğer taraftan, Tekel 'e ait işyerlerinde tütün iş kolunda çalışanların durmadan tasfiye edilmesi, tütün işlerinin taşeronlara yaptırılması, sigara üreten ve pazarlayan çok uluslu şirketlerde sendikali tek bir işçinin çalıştırılmaması, Tekel Sigara Fabrikaları ve yaprak tütün atölyelerinde çalışan işçi ve memurlar için de önümüzdeki günlerin, tütün üreticileri kadar karanlık olacağını göstermektedir.

Türk tütüncülüğü bu durumda iken, yapılacak başka bir şey kalmamış gibi, Tekel Sigara Fabrikalarının özelleştirilmesini ele almak, kabul edilebilir bir politika değildir.

Bu gerçekleri aynı görüşle değerlendiren dokuz kuruluş; özelleştirmeden doğacak büyük olumsuzlukları yetkililerin sorumluluğuna ve kamu oyunun dikkatine sunarak Tekel Sigara Fabrikalarının özelleştirilmesini önlemek amacıyla TÜTÜN PLATFORMU' nu oluşturmuştur.

Tütün Platformu olarak biz;

-Genel anlamı ile özelleştirme kavramını tartışmıyoruz.

-Tekel' in alkol ve alkollü içki fabrikaları ile tuz üretim tesislerinin özelleştirilmesini de tartışmıyoruz

-Türkiye'de sigara üretmekte olan şirketlerin üretimi sürdürmelerine hatta yeni fabrikalar kurmalarına da karşı değiliz.

Biz yalnız ve yalnız Tekel Sigara Fabrikalarının özelleştirilmesine hayır diyoruz.

Çünkü Türkiye'de, yeryüzünde yalnız Türkiye'de, Tekel Sigara Fabrikalarının özelleştirilmesi konusu Türk tütününün ve tütün üreticilerimizin kaderinden soyutlanarak salt bir özelleştirme konusu olarak ele alınamaz. Niçin böyle olduğunu ilerde açıklayacağız.

Türk tütüncülüğü çok kritik bir dönemden geçmektedir. Öncelikle belirtmek gerekir ki, Tekel Sigara Fabrikalarının özelleştirilmesi fikrinin terk edilmesi de tek başına tütüncülüğümüzü ve özellikle üreticilerimizi yaklaşan vahim sonuçlardan kurtaracak yeterli bir önlem değildir. Türk tütüncülüğünü selamete çıkarmak ve önünü açmak için, reform niteliğinde bir dizi önlemin vakit kaybetmeden öncelikle uygulamaya konulması şarttır. Bunu yapmak Türk tütüncülüğü için hayati derecede önemli hale gelmiştir.

DERHAL ALINMASI ZORUNLU ÖNLEMLER.

Yasaların ve Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Planının öngördüğü aşağıda kısaca açıklayacağımız önlemler, 1994 yılında toplanan Milli Tütün Komitesinin görevlendirdiği ve Milli Tütün Komitesini oluşturan bütün kuruluşların temsilcilerinin yer aldığı alt komitenin ittifakıyla uygulanabilir tasarılar, projeler ve öneriler haline getirilmiş ve Milli Tütün Komitesi Genel Sekreterliğini yürüten Tekel Genel Müdürlüğüne iletilmiştir.

1-Türkiye'nin Milli Tütün Politikası Tespit ve İlan Edilmelidir.

1969 yılından beri yürürlükte olan Tütün ve Tütün Tekeli Yasası, Bakanlıklar Arası Tütün Kuruluna milli tütün politikasını tespit etmek görevi vermiştir. Yasa koyucunun bu düzenleme ile başta Türk tütününü ve tütün üreticilerimizi korumayı amaçladığı açıktır.

28 yıldır yürürlükte olan yasanın bugüne kadar uygulanmayan emredici hükmünün gereği yerine getirilmeli " ülkemizde tütün konusunun siyasi yatırım malzemesi olarak istismarını önleyecek, her türlü çıkar etkisine kapalı, yönetimde olanların kişisel tercihlerine göre değiştirilemez, ilkeleri net olarak belirlenmiş, bir milli tütün politikasının esasları " tespit ve ilan edilmelidir.

2-1177 Sayılı Tütün ve Tütün İhisarı Kanunu Yürürlükten Kaldırılmalı ve Yeni Bir Tütün Yasası Yürürlüğe Konulmalıdır.

Türkiye'de tütün tekeline 1986 yılında son verilmiştir. O tarihten beri tütün tekeli yoktur ama Tütün Tekeli Yasası vardır.

Ceza hükümleri hariç 70 ana maddeden oluşan bu yasanın 44 maddesinin günümüz koşullarında uygulanması gereksiz hale gelmiştir. 15 maddesinin değiştirilmesi gerekmektedir. Aynen uygulanabilecek 11 maddesi kalmıştır

Türk tütüncülüğü böyle bir yasayla yürütülmeye mahkum edilemez

Bu yasanın birkaç maddesinin değiştirilmesiyle de tam bir çözüme ulaşmak olanaksızdır. Günümüz koşullarına ve gereksinimlerine yanıt verecek yeni bir tütün yasasının yürürlüğe konulması zorunludur.

Bu zorunluluk değerlendirilerek Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Planında "Tütün ve Tütün Tekeli Yasasının günün şartlarına uygun hale getirilmesi" öngörülmüştür. "1177 Sayılı yasanın yürürlükten kaldırılarak yerine yeni bir hukuki düzenleme yapılması, bunun 1997 yılında bitirilmesi" 1997 programında yer almıştır.

1177 Sayılı Tütün ve Tütün Tekeli Yasasının tadili değil, yürürlükten kaldırılarak, yeni bir tütün yasasının yürürlüğe konulması, 12. Milli Tütün Komitesi toplantısında da ele alınmıştır. Komitenin bu amaçla görevlendirdiği ve komite üyesi bütün kuruluşların yer aldığı alt komitenin oy birliği ile hazırladığı yeni "Tütün Yasası" taslağı, komite Genel Sekreterliğini yürüten Tekel Genel Müdürlüğüne verilmiş bulunmaktadır.

3-Tekel, Tütün ve Sigara Konularında Entegre Bir Genel Müdürlük Olarak Yeniden Yapılandırılmalıdır.

Tekel' e tütün ve sigara konularında yasalar ve kararnamelerle verilmiş olan görevler, bu görevlerle hiç ilgisi bulunmayan Tuz ve Alkol İşletmeleri ile bir arada aynı kuruluş tarafından yürütülmektedir. Kuşkusuz bu teşkilatlanma biçiminin devlet tekellerinin kurulduğu tarihler için haklı nedenleri vardı ve diğer ülkelerde de benzer yapılanma örnekleri yaygındı. Bugün artık ileri ülkelerde bu model terk edilmiş bulunmaktadır. Ülkemizde hızla gelişen iç ve dış koşullar, birbirine sıkı sıkıya bağlı tütün ve sigara konularının günümüzde ulaştığı boyutlar bu hizmetler için ayrı bir kuruluş halinde yeniden yapılanmayı zorunlu hale getirmiştir.

İlk madde olarak tütüne, mamul olarak sigaraya ait hizmetlerin, tuz ve alkolden ayrılarak, entegre ve bağımsız ayrı bir genel müdürlük halinde yeniden yapılanması bu alana uzmanlaşmanın bütün olanaklarını getirecek, Türk tütüncülüğü ve ülke ekonomisi yararına olumlu sonuçlar almanın önu açılacaktır.

Bu gerçeği kabul eden Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Planında "Tekel Genel Müdürlüğünün yaprak tütün işletmeleri ve sigara sanayi işletmelerinin ayrı birimler halinde örgütlenmesini sağlamak üzere gerekli kurumsal düzenlemeler yapılması" öngörülmüştür.

4-Tekel 'den Alınması Zorunlu Olan Görevler Kurulacak Tütün Ofisi Genel Müdürlüğüne Verilmelidir.

Tütünde devlet tekelinin 10 yıl önce kaldırılmış olmasına rağmen, Tekel kaldırıldığı için gereksiz hale gelmiş olan birçok işlem, Tekel varmışçasına fuzuli olarak sürdürülmekte ve bu alandaki bütün yükümlülük ve sorumluluk Tütün, Tütün Mamulleri, Tuz ve Alkol İşletmeleri (Tekel) Genel Müdürlüğü'nün üzerinde bulunmaktadır

Kendisi de Özel Sektörle aynı pazara hitap eden bir sigara üreticisi olan ve ekici tütün piyasalarından kendi fabrikasyon ihtiyacı için özel firmalarla rekabet ederek tütün satın almak konumunda olan bu kuruluşun bugünkü kimliği ile tütün tekelinin hukuken ve fiilen var olduğu günlerdeki gibi, tütün üretiminin planlanması, ekici tütünlerinin pazarlanması, destekleme alımları gibi hizmetleri sürdürmesi savunulamaz. Çünkü bu durum, Tekel'in sigara konusundaki olanaklarını sınırlanmakta, sözünü ettiğimiz hizmetlerin gerektiği gibi yürütülmesini zorlaştırmakta, hatta imkansız hale getirmektedir. Böyle olduğu için, dünyanın Türkiye'den başka hiçbir ülkesinde sigara üreticisi bir kuruluşun, örneğin destekleme alımları ile görevlendirildiği görülmemektedir

A.T. Tütün komitesinin, yukarıda değindiğimiz konuların özerk idari yapıda bir organ tarafından yürütülmesini öngören modeli ilgili ülkeler tarafından benimsenmiştir

Bu koşullar ülkemizde de;

a-Tütün üretim planlaması ve kota uygulaması,

b-Tütün satış merkezlerinin kurulması ve yönetimi,

c-Bu merkezlerde artırmalı satış işlemlerinin yürütülmesi,

d-Gerektiğinde destekleme alımları yapılması,

gibi görevlerin Tekel' den alınmasını ve bu amaçla kurulacak bağımsız bir kuruluşa verilmesini zorunlu kılmaktadır.

Bu görüş 12'inci Milli Tütün Komitesinin görevlendirdiği alt komite tarafından da benimsenerek hazırlanmış olan "TÜTÜN OFİSİ KURULUŞ KANUNU TASLAĞI" Milli Tütün Komitesi Genel Sekreterliğine tevdi edilmiştir

5-Üretici Tütünlerinin Satış Merkezlerinde Artırma ile Satışına 1997 Ürününde Başlanmalıdır.

Üretici tütünlerinin rekabet koşullarının tam olarak oluştuğu satış merkezlerinde artırma ile satılması, yıllardır tütüncülüğümüz gündeminin başında yer almış, tartışılarak ilkeleri ve uygulama esasları üzerinde görüş

birliğine varılmış bir konudur.

Bu konu Milli Tütün Komitesi tarafından ele alınmış, 1993 yılından itibaren bir seri geniş katımlı çalışmalar yapılarak ilgili bütün resmi ve özel kuruluşların kabul ettiği "Üretici Tütünlerinin Artırma ile satışı hakkında yönetmelik taslağı" hazırlanmıştır.

Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Planında, "Tütün piyasasında alım, satım şartlarının ve fiyat oluşumunun rekabet koşullarına göre gerçekleşmesi için gerekli düzenlemelerin yapılması ve kurumların kurulması" öngörülmüştür. İlgili resmi ve özel kuruluşların katılımı ile hazırlanmış olan yönetmelik taslağı uygulamaya konularak Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Planının öngörüsü hayata geçirilmelidir.

Tütün üreticilerinin sömürülmesine neden olan bugünkü yetersiz pazarlama sistemi terk edilerek üretici tütünlerinin "Tütün Satış Merkezlerinde" artırma ile satılmasının sağlanması halinde;

a-Bu merkezlerde üretici tütünlerinin değerlendirilmesinde, tarafsız diplomalı Tütün Eksperleri tarafından yapılan ekspertizler esas alınacaktır.

b-Tekel ve tüccar, yaprak tütün ihtiyaçlarını, Tütün Satış Merkezlerinde artırmaya katılarak sağlayacaktır.

c-Bu merkezler dışında yapılacak alım-satımlar geçersiz sayılacak, bu suretle karaborsa önlenecektir.

d-Tütün satış merkezlerinde tütün alanlar, tütün bedelinin tamamını ödemediği takdirde tütünü kendi deposuna taşıyamayacaktır.

1997 ürününden itibaren üretici tütünlerinin satış merkezlerinde artırma ile satışına başlanmalıdır.

6-1196 Sayılı Tütün Tarım Satış Kooperatifleri Yasası Değiştirilmelidir.

Tütün Tarım Satış Kooperatifleri ve Bölge Birlikleri ile Türkiye Tütün Tarım Satış Kooperatifleri Genel Birliği Yasası 1969 yılında yürürlüğe konulmuştur. Bu yasanın birinci maddesinde gözetilen amacın, "Türk tütüncülüğünün konu ve meselelerini incelemek, tütün alım-satımının nizam içinde cereyanını sağlamak, tütüncülüğün kalkındırılması ve teşkilatın takviyesin için gerekli tedbirleri almak" olduğu belirtilmiştir.

Sonraki yıllarda tütün konusunda yapılmış olan iyileştirmeye yönelik hemen bütün çalışmalarda bu kooperatiflere önemli görevler verilmiştir. Yasanın yürürlüğe girmesinden 25 yıl sonra yapılmış olan 12'inci Milli Tütün Komitesi Genel Kurulunda, kurulan Tütün Tarım Satış Kooperatifi sayısının

son derece yetersiz olduğu, hiç bir Bölge Birliği ve Genel Birliđin kurulmadığı tespit edilmiştir. Yani tütüncülüğümüzün çok önemli bazı meseleleri için yıllardır yasa, yönetmelik ve kararlarla kendisine görev verilmiş olan kuruluş aslında ortada yoktur.

Üreticilerimizin iradelerini ve gayretlerini Tütün Tarım Satış Kooperatiflerinde birleştirerek, tütüncülüğün muhtelif aşamalarında sorumluluk yüklenmelerinin yararları açıktır. Fakat Tütün Tarım Satış Kooperatiflerinin yapısal özellikleri değiştirilmedikçe üreticilerin bu kuruluşları benimsemeleri de beklenemez.

Böyle olduğu için Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Planında Tütün Tarım Satış Kooperatiflerinin, devlet müdahalesinden uzak, kendi kendilerini yönetme imkanına sahip, ortaklarına daha iyi hizmet verebilecek ve kooperatif çalışmalarını etkin bir şekilde yapabilecek özerk bir yapıya kavuşturularak, tütün konusunda görev ve sorumluluk almaları öngörülmüştür. Bunu sağlamak amacıyla 1997 programında "1196 sayılı Tütün Tarım Satış Kooperatifleri ve Bölge Birlikleri ile Tütün Tarım Satış Kooperatifleri Genel Birliği" kanununun yürürlükten kaldırılarak, bunların yerine yeni bir düzenleme yapılması öngörülmüştür.

TEKEL SİĞARA FABRİKALARININ ÖZELLEŞTİRİLMESİ KONUSUNDA GÖZ ÖNÜNDE TUTULMASI ZORUNLU ÜÇ GERÇEK

Tekel Sigara Fabrikalarının özelleştirilmesinin doğru olup olmadığı tartışılmadan önce, yukarıda özetlenen önlemlerin hayata geçirilmesi şarttır. Bu yapılmadığı takdirde özelleştirme olsun veya olmasın Türk tütüncülüğü karşı karşıya bırakıldığı vahim akıbetten asla kurtulamayacaktır.

Her şeye rağmen özelleştirme konusu tartışılacaksa, inkarı mümkün olmayan şu üç gerçek dikkatle göz önünde tutulmalıdır.

1-Gelişmekte olan ülkelerde ve bu arada Türkiye'de Sigara tüketimi sürekli artarken, gelişmiş ülkelerde, özellikle A.B.D. de dikkat çekici bir şekilde gerilemektedir. Bu ülkede 1976-1980 döneminde 620 milyar adetle en yüksek düzeyine çıkan yıllık ortalama sigara tüketimi, sonraki yıllarda sürekli gerileyerek 1995 de yaklaşık 35 yıl önceki düzeye (487 milyar adet) inmiştir.

Aşağıda kısaca açıklanan olgular, A.B.D. sigara üreticilerinin kendi iç pazarlarındaki tüketim gerilemesini durduramayacaklarını, gerilemenin giderek hızlanacağını göstermektedir.

a-A.B.D.'nde bazı sigara tüketicileri, içtikleri sigara yüzünden akciğer kanserine yakalandıkları iddiası ile açtıkları davaları kazanarak sigara üreticisi firmaları ağır tazminatlar ödemeye mahkum eden mahkeme kararları aldılar.

b-Clinton yönetimi, gençliği sigara alışkanlığından korumak için, tütünün esrar gibi bağımlılık yapan uyuşturucu bir madde olduğu kararını aldı ve sigara konusunda bir dizi yasaklar koydu.

c-Sigara üreticisi meşhur bir Amerikan firması, sigara içmekle kanser arasında bağlantı bulunduğunu kabul ederek, 22 eyaletle bir anlaşma imzaladı ve sigaradan zarar görenlere tazminat ödemeyi kendiliğinden kabul etti.

d-A.B.D. sigara üreticileri, 40 eyaletin Başsavcıları ile kongre tarafından onaylandığında yürürlüğe girmek koşuluyla imzaladıkları anlaşmada, üreticiler aleyhine açılan davaların düşmesi kaydıyla, 25 yıl içinde 368,5 milyar Dolar tazminat ödemeyi kabul ettiler. Ayrıca bu anlaşmaya göre, sigara içen gençlerin sayısı 10 yıl içinde %60 azaltılmış olacak.

A.B.D.'nde sigara üreten firmalar, kendileri için son derece olumsuz olan ve giderek ağırlaşacağı anlaşılan bu koşulların ülkelerinde sigara tüketimindeki gerilemeyi hızlandıracağını gördükleri için, başta Türkiye olmak üzere gelişmekte olan ülkelerin iç pazarına saldırılarını yoğunlaştırmaktadırlar. Bu saldırıda kullandıkları silah, harmanlarında %85 oranında Amerikan tütünü olan ve kendi ülkelerinde insan sağlığı için zararlı kabul edilen sigaralardır. Tekel sigara fabrikalarının özelleştirilmesi ve önemli bazı Tekel markalarının üretim hakkının fabrikaların yeni sahipleri olan çok uluslu şirketlere devredilmesi suretiyle Tekel iç piyasadan dışlanıp Amerikan sigaraları Türkiye pazarına hakim kılınarak A.B.D.'ndeki kayıp Türkiye'de giderilmek istenmektedir.

Tekel sigara fabrikalarının özelleştirilmesi konusunun Türkiye'nin gündemine yerleştirilmesinin başta gelen nedeni budur

2-Dünyanın bütün ülkelerinde sigara endüstrileri yasal veya yasal olmayan tekellerin elindedir. Yasal olmayan tekellerin tamamına yakını çok uluslu Amerikan Şirketleridir. Bu, sigara endüstrisinin ayırıcı özelliğidir. Türkiye'de Tekel sigara fabrikalarının özelleştirilmesi, bu fabrikaların çok uluslu şirketlere devri demektir Çünkü ne önlem alınırsa alınsın üretimde ve pazarlamada tüm inisiyatif, bugüne kadar bütün ülkelerde olduğu gibi, sonuçta mutlaka çok uluslu şirketlerin yani yasal olmayan tekellerin eline geçecektir Bunu bile bile Tekel sigara fabrikalarını özelleştirmek, yasal olmayan tekellerin yasal tekellere tercihi demektir

3-Tekel sigara fabrikaları, devlete yük olmayan ve kâr eden kuruluşlardır. Bu kuruluşların kârını çok uluslu şirketlere bırakmanın veya onlarla bölüşmenin ve Türkiye pazarını onların insafına terk etmenin haklı sayılabilecek hiçbir nedeni bugüne kadar açıklanmadı, çünkü böyle bir neden yoktur.

Özelleştirme Türk tütününü, tütün üreticileri ile sektörde çalışanları ağır bir şekilde etkileyecek olmasına karşın milli ekonomiye ek bir katkı da sağlamayacaktır. Çünkü devletin tahsil edeceği vergi miktarı, mükellefin değişmesi ile değişmez.

Özelleştirmeden doğacak en önemli fark, sigara fabrikalarından elde edilecek kârın, yurttan kalması yerine, çok uluslu şirketler tarafından yurt dışına transfer edilmesinden ibaret olacaktır.

TÜTÜN PLATFORMU ÖZELLEŞTİRMEYE NİÇİN HAYIR DİYOR

1-Tekel sigara fabrikalarını özelleştirmenin ve bazı Tekel markalarının üretim hakkını bu fabrikaları alacak olan çok uluslu şirketlere devretmenin esas amacı, dış borçlara ve cari harcamalara kaynak sağlamaksa, altın yumurtlayan tavuğu kesmekten farksız bu amaç fabrikaların gerçek sahibi olan Türk ulusuna açıkça bildirilmelidir.

2-Özelleştirmeyi, Tekel Sigara fabrikalarında teknolojinin modernize edilmesi amacı da haklı göstermez. Çünkü bu fabrikaları alması söz konusu olan çok uluslu şirketler makine üreten ve teknoloji geliştiren şirketler değildir. Onlar da teknolojiyi Tekel'in yaptığı gibi dünyanın bu konuda uzmanlaşmış bir kaç kuruluşundan satın almaktadırlar.

3-Yetkililer tarafından muhtelif tarihlerde değişik şekillerde ifade edildiği gibi Akhisar ve Samsun- Balıca Sigara fabrikaları özelleştirilirse bugün sözü edilmese de Tekel'in en az 3 sigara fabrikası muhtemelen İzmir, Bitlis, Adana Sigara fabrikaları er veya geç kapatılacaktır.

Çünkü özelleştirilecek Tekel fabrikalarında üretilecek sigaralarla vergi ve fonlardan muaf olarak ithal edilecek sigaralar iç talebin büyük kısmını rahatlıkla karşılayacak ve onlara pazar payı bırakmayacaktır.

4-Bir süre önce Tekel'in Samsun-Balıca ve Akhisar sigara fabrikalarının özelleştirileceği yetkililer tarafından açıklanmıştı.

Bunlardan Samsun-Balıca Sigara fabrikası yatırımı Tekel tarafından tamamlanmış ve fabrika Mayıs-1997 de üretime başlamıştır.

Tek vardiyada 5 000 ton / yıl kapasitesi olan bu fabrika, Türkiye de

kurulu devlete ve özel sektöre ait sigara fabrikalarının çağımız teknolojisine uygun en mükemmelidir. Gerektiğinde Oriental, gerektiğinde Amerikan Blend sigara üretebilecek makine ve teçhizata sahiptir. Herhalde bu yatırımın özelleştirme için yapıldığı söylenemez.

Akhisar fabrikası için ise 200 Milyon \$ yatırımın gerekli olduğu yetkililer tarafından açıklanmıştır. Samsun-Balıca fabrikasını makul bir sürede tamamlayıp üretime açan ve 1996 yılında 104,7 trilyon liralık yatırım yapan Tekel'in Akhisar sigara fabrikasında 200 Milyon \$ tutan bir yatırımı gerçekleştirmekte çaresiz olduğu için özelleştirme yoluna başvurmasının zorunlu olduğu kabul edilemez.

5-Özelleştirilmeden yararlanacak çok uluslu şirketler Türkiye den yaprak tütün almakta olan şirketlerle ortaklık veya işbirliği halindedirler. Ülkemizde Ekici Tütün Piyasalarından tütün alıp ihraç eden firma sayısı 1970 de 59 iken bunların 45 i tütün ticaretini terk etmiş, bu sayı 1996 da 14 e inmiştir. Bunların yarısı çok uluslu şirketler, diğer yarısı da bu şirketlerin furnisörleridir.

Bu durumda, yapılacak özelleştirmenin kaçınılmaz sonucu olarak çok uluslu şirketler yalnız sigara pazarımıza hakim olmakla kalmayacaklar, ekici tütün piyasalarını, bu piyasalarda oluşacak fiyatları ve ihraç fiyatlarını kendi çıkarları doğrultusunda yönlendirecek konuma geleceklerdir.

Türk tütüncülüğü kapı kapamaca çok uluslu şirketlere teslim edilmiş olacaktır.

6-Tekel Sigara fabrikaları özelleştirilirse aldıkları bu fabrikalarda sigara üretecek ve bunları Türkiye'de pazarlayacak şirketlerin; ithal sigaralara ve diğer çok uluslu şirketlerin Türkiye'de üretip pazarlamakta oldukları Amerikan tütünü ile hazırlanmış blended sigaralara rekabet edebilmek için üretimlerinde bu sigaralara ağırlık verecekleri kesindir. Bunun aksini beklemek için hiç bir sebep yoktur. Bunu sağlamak da mümkün olmayacaktır.

Bu nedenle Tekel Sigara Fabrikalarının özelleştirilmesi, harmanlarında %85 Amerikan tütününe mukabil sadece %15 Türk tütünü ihtiva eden blended sigaraların korkulandan çok önce iç piyasaya hakim olması ve Türk tütününün Türk sigara pazarından kovulması sonucunu doğuracaktır.

7-Özelleştirme konusu gündeme gelmeden önce, sigara iç tüketiminin 2001 yılında 110.000 Tona ulaşacağı bunun;

% 50'si olan 55.000 tonunun blended sigaralarla,

% 50'si olan 55.00 tonunun % 100 Türk tütünü ile üretilen oriental tipi sigaralarla,

karşılacağı tahmin ediliyordu.

Buna göre 2001 yılında iç tüketimde kullanılacak toplan Türk tütünü miktarı $[55.000 + (55.000 \times 0,15)]$ 83.000 ton olacaktır.

1996 yılında 90.000 ton olan sigara tüketiminin;

%47'si olan 42.000 tonu blended sigaralarla,

%53'ü olan 48.000 tonu oriental tip sigaralarla,

karşılanmıştır. Buna göre iç tüketimde kullanılan toplam Türk tütünü miktarı $[48.000 + (42.000 \times 0,15)]$ 55.000 tondan ibaret olmuştur.

1996 yılında gerçekleşen bu tüketim yapısı ve kullanılan Türk tütünü miktarı, 2001 yılına ait tahminin Türk tütünü aleyhine değiştirilmesini gerektirmektedir. Bu tempo karşısında % 100 Türk tütününden üretilen sigaraların pazar payı iyimser bir tahminle ancak % 40 dolayında tutunabileceği, buna göre kullanılacak Türk tütününün $(44.000 \times 66.00 \times 0,15)$ 53.000 ton olacağı tahmin edilebilir.

Fakat Tekel sigara fabrikalarının bazıları özelleştirilir, bazı Tekel markalarının üretim hakkı çok uluslu şirketlere devredilirse durum daha da ağırlaşacak ve 2001 yılında iç tüketimde kullanılacak Ege, Marmara, Karadeniz, Doğu ve Güneydoğu tütünlerinin toplam miktarı 40.000 tondan ibaret olacaktır.

Yaprak tütün dış satımında son yıllarda gözlenen artışın, Tekel'in elinde birikmiş stokların alıcılar için çekici koşullar ve fiyatlarla tasfiyesinin sonucu olduğu, bu satışlar sonunda yurt dışında oluşan stokların önümüzdeki yıllarda yeni ürün Türk Tütünlerine rakip olacağı, bu nedenle yaprak tütün dış satımında önemli ve kalıcı bir gelişme beklenemeyeceği göz önünde tutulursa, iç tüketimde Türk tütünü kullanımında meydana gelen ve süreceği anlaşılan gerilemeden doğacak olumsuz sonuçların dış satımla telafi edilmeyeceği anlaşılır.

Bu durum yurdumuzda Türk tütünü üretiminin önümüzdeki yıllarda dramatik şekilde azalacağını göstermektedir. Kaçınılmaz olduğu aşikar bu sonuç, Tekel Sigara Fabrikalarının özelleştirilmesi halinde durumun daha da ağırlaşacağını, Türk tütününün kendi ülkesinde sigara pazarından kovulacağını, Türk tütünü üreten vatandaşlarımızın katlanılmaz gelir kayıplarına uğrayacağını kanıtlamaktadır.

8-Türkiye'de sigara fabrikalarının özelleştirmesi konusu, Türk tütünü üretimi konusundan bağımsız olarak ele alınabilecek bir konu değildir. Çünkü Türkiye de tütün üretimi 500.000 ailenin yani yaklaşık 3.000.000 vatandaşın geçim kaynağıdır. Bu nedenle, sigara konusunda alınacak kararların, Türk tütünü üretim miktarına ve sonuçta tütün üreticilerinin ekonomik ve sosyal

hayatına yapacağı etki çok önemlidir.

Türk tütünü kıraç ve fakir toprakların ürünüdür. Bu topraklarda başka bir ürün yetiştirmek karın doyurmaz. Türk tütününün yetiştiği topraklar gibi, bu topraklarda tütün üreten çiftçiler de fakirdir. Tütün üretiminden zengin olmuş gerçek tütün üreticisi görülmemiştir. Tekel sigara fabrikalarının özelleştirilmesi, bu vatandaşlarımızın önemli bir bölümünün tütün tarımını ve tarlalarını terk etmelerine neden olacak ve onların ekonomik hayatını tahrip edecektir. Buna mukabil yurt ekonomisine de zarardan başka hiç bir şey vermeyecektir.

Bu nedenlerle yeryüzünde belki de yalnız Türkiye’de sigara fabrikalarının özelleştirilmesi konusu, Türk tütününün ve tütün üreticilerinin kaderinden soyutlanarak salt bir özelleştirme konusu olarak ele alınıp bu fabrikalar özelleştirilemez.

İşçi arkadaşlarımızın ve tütün üreticilerimizin bu anlayış doğrultusunda Tütün Platformu ile birlikte savaşıma katıldıklarını görmek, Türk tütüncülüğü için en büyük teminattır.